A szovjetúnió államszervezete

A második világháború kitörése óta a szovjetúnió területe *többszörösen és jelentősen gyarapodott.* Először Kelet-Lengyelországot kebelezte be, amelyet az oroszok Nyugat-Ukrajna és Nyugat-Fehéroroszország néven említenek. Másodszor a finn háború után kerültek jelentős területek szovjeturalom alá. A közelmultban a balti államok csatlakozásának kérdése is felmerült, legutóbb pedig Besszarábia és Észak-Bukovina megszállása vetette fel a kérdést: milyen formában csatlakozzék vagy csatlakozhat ez vagy amaz a terület a szovjetúnióhoz?

A kérdés egyáltalán nem olyan egyszerű, mint első pillanatra látszik. Noha a szovjetúnió kifelé a legközpontosítottabb és legegységesebb államként lép fel, nem szabad elfelejtenünk, hogy területén *50 különböző nyelvű, fajú és kultúrájú nép és népcsoport él.* Ennek a 185 millió lelket kitevő, különböző politikai és gazdasági fokon élő embertömegnek összefogása és megfelelő kormányzati formában való megszervezése valóban igen bonyolult feladat.

A szovjetúnió lényegét legjobban az állam teljes neve fejezi ki: *szocialista szovjetköztársaságok szövetsége.* Oroszul: *Szojusz Szovjetszkih Szocialisztics eszkih Rispublic* (orosz rövidítése *C. C. C. P.*, olvasd *Sz. Sz. Sz. R.*)

A szovjetúniót alkotó szövetséges szocialista szovjetköztársaságok (röviden: *szövetséges* köztársaságok) számát az 1922-i alkotmány *hétben* állapította meg. Az 1936 december 5-én elfogadott új, úgynevezett *Sztalin-féle alkotmány* tizenegyre emelte számukat olymódon, hogy az orosz szövetséges köztársaságból leválasztotta Kirgizisztánt és Kazakisztant, Transzkaukázust pedig három részre osztotta: Georgia, Örményország és Azerbeidzsan szövetséges köztársaságokra.

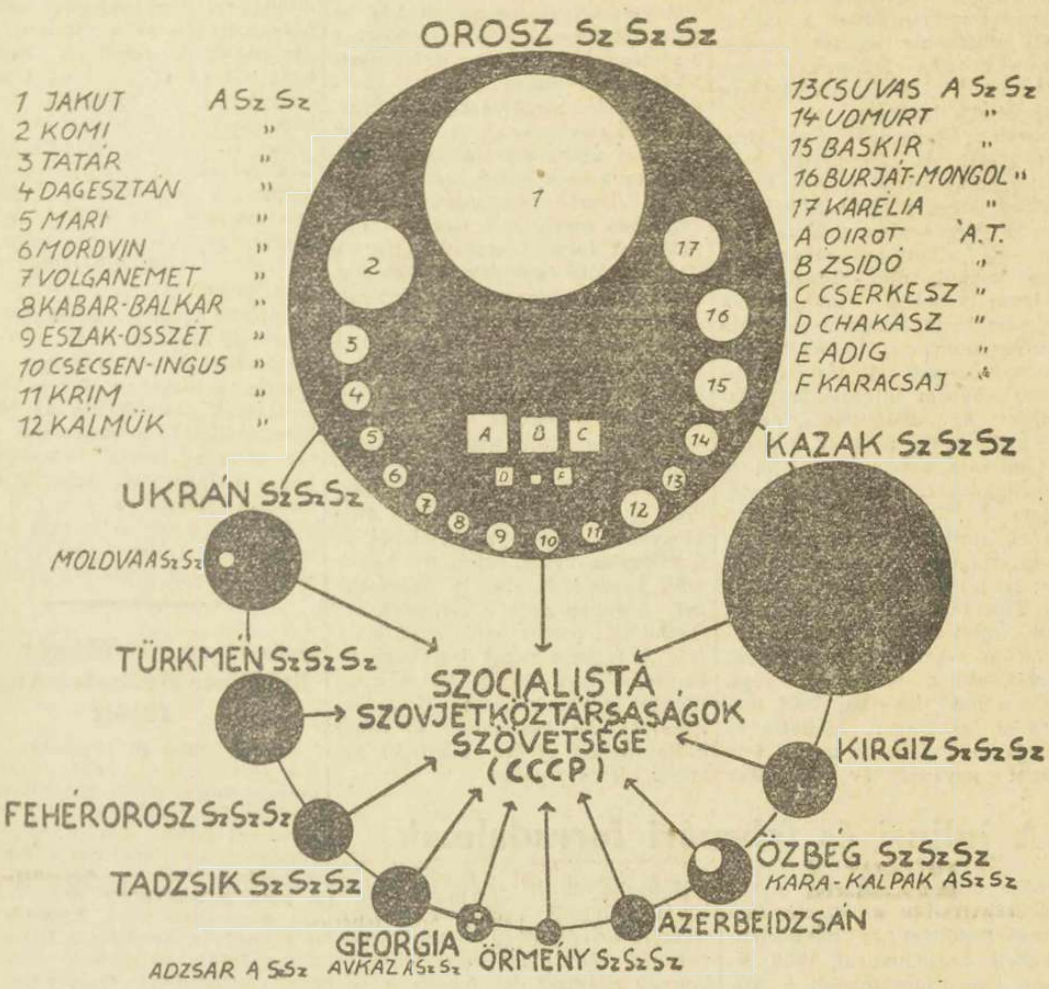

A fekete körök a szövetséges köztársaságokat jelölik (Sz. Sz. Sz.) területek arányában, az ezekben levő fehér körök az autonóm köztársaságokat (A. Sz. Sz.), a négyszögek az úgynevezett autonóm területeket. (A. T.)

A *szövetséges köztársaságokat* nem területük nagysága teszi azokká. Egy pillantás a grafikonra megmutatja, hogy akárhány *autonóm* köztársaság területe sokkal nagyobb, mint egyes *szövetséges* köztársaságoké. Ahhoz, hogy egy különnyelvű, fajú és kultúrájú terület, illetve az azon élő népcsoport önálló állammá, vagyis *szövetséges* köztársasággá legyen, az kell, hogy az ottlakó népcsoport a gazdasági, politikai és kulturális életnek *magasabb fokán* álljon, hogy képes legyen önmagát függetlenül kormányozni és végül, hogy azon a területen egységes és tömör nemzeti többséget alkosson. A szövetséges köztársaságokat önálló szovjet és önálló népbiztosok tanácsa kormányozza. Önkormányzatuk az állami élet és a gazdasági tevékenység minden területére kiterjed. A *szovjetúnió népbiztosságainak* a feladata, hogy az egyes *szövetséges köztársaságok népbiztosságainak* a munkáját összhangba hozzák. Az önálló államéletre való képesség azért is fontos feltétel, mert *a szövetséges köztársaságoknak jogukban áll bármikor kilépni a szovjetunióból* s ha ki akarnak lépni, biztosítékot kell nyujtaniok arra, hogy *nem kerülnek más államok befolyása alá.* Ezt a jogot 1917 óta eddig csak Finnország vette igénybe és átmenetileg éppen *Sztalin* szülőházája, Georgia, ez utóbbi azonban az angol megszálló csapatok elvonulása után újra a szovjethez csatlakozott. A szabad kilépés szempontjából még arra is szükség van, hogy a kérdéses terület valahol egy másik állammal határos legyen vagy a tenger mellett feküdjék, mert ha mindenütt szovjetterület veszi körül, nem tudna „hova" kilépni.

A szövetséges köztársaságok, tekintet nélkül területük nagyságára vagy lakosaik számára, egyenlő számú kiküldöttel képviseltetik magukat a nemzetiségek tanácsában, amely a legfelsőbb szovjettel teljesen egyenrangú intézmény s a szovjetúnió második kamarájának számít.

Az *autonóm köztársaságok* szintén önálló kormányzattal rendelkező, nemzeti, kulturális és gazdasági szempontból önálló területek, egyes szövetséges köztársaságokon belül. Az *autonóm területeknek* viszont csak messzemenő kulturális és szociális önkormányzatuk van. A különbség nem elvi, hanem gyakorlati. Az anyagi és szellemi színvonal emelkedésével bármelyik autonóm *területnek* joga van autonóm *köztársasággá* alakulni. Bármelyik szövetséges köztársaságban alakulhatnak kulturális szempontból önálló *nemzeti körzetek.* Például a Volga-német autonóm köztársaságon kívül még igen sok német él szétszórva a szovjetúnióban. E németek mindenütt önálló nemzeti kerületekben élnek. Ugyanez a szabály áll az összes többi nemzetiségekre is. *Ami minket, magyarokat ebből a szempontból érdekel, az az, hogy az Észak-Bukovinában lévő csángó magyarok ilyen módon önálló nemzeti körzetként alakulhatnak meg és megkaphatják nemzeti és kulturális önrendelkezési jogukat.*

Mindezek után vegyük sorra, milyen formában kapcsolódtak be az újonnan bekebelezett területek a szovjet állami életébe. Nyugat-Ukrajna a vele teljesen azonos ukrán szövetséges köztársaságba olvadt bele, mint ahogy Nyugat-Fehéroroszország is Szovjet-Fehéroroszország integráns részévé vált.

A Finnországról leválasztott területeket egyesítették a karéliai autonóm köztársasággal s ez az egyesített terület szövetséges köztársasággá alakult át s ilyen módon a szovjetúnió tizenkettedik tagállama lett.

Ha a balti államok elhatároznák csatlakozásukat a szovjetúnióhoz, a tagállamok száma további hárommal emelkedne, mert hiszen ezek a kis államok az elmúlt évtizedek alatt bebizonyították, hogy képesek önálló állami életre.

Besszarábiával és Észak-Bukovinával a helyzet kissé komplikáltabb. Besszarábia lakossága ugyanis részben ukrán, részben román. Valószínű, hogy az ukránlakta vidékek az ukrán Sz. Sz. Sz. részei lesznek, míg a románlakta vidékeket egyesítik a moldvai autonóm köztársasággal és az ilyen módon megnagyobbodott terület egy újabb szövetséges köztársasággal fogja gazdagítani a szovjetúniót.

Markos György

AUTÓVEZETÉST TANULJON Fodor autóiskolában

DEGENNYELVŰ KIKÉPZÉS

Személy- és teherautó-tanfolyamok

IV., Petőfi Sándor-utca 3. Telefon 183-701

Ferenczy Valér:

Ferenczy Károly

Előkelő bibliofil-kiadás, 24 elsőrangú autotípiával. Most (P 12 helyett) leszállítva P 8. (Már csak kevés számú példány.) A könyv függeléke részletes leíró jegyzék Ferenczy Károly festményeiről.

Kapható és megrendelhető a szerzőnél: Budapest, VII., Damjanich-utca 46. IV. em. műterem (Vidékre portó 20 fillér.)

A kisebbségi költő

Az erdélyi magyar sors költője, *Reményik* Sándor, ötvenéves. Tizenkét kötet költemény, mint egy magyar kálvária állomásai, jelzik útját. Reményik Sándor kolozsvári egyetemi évei után jelent meg a nyilvánosság előtt elsőízben versekkel, Kolozsvárt született, ott is él a házsongrádi villában, melyet édesapja, a nagy építő, annyi nagy középület és a debreceni egyetem első építésze, emelt családi otthona számára. Lírájára feltehette volna a szerelem, a világszabadság, az otthon vagy a vidéki élet változatos húrjait: a magyarság erdélyi tragédiája óta minden versének mégis egy az alapja, velezengője és utánrezgése: a magyar katasztrófa, a kisebbségi élet. Reményik Sándor „a" kisebbségi magyar költő, nem is kíván egyéb lenni. Bármit lát, érez, tapint, sejt, otthon, rövid külföldi útjain, mindennek alján ott van a nemzeti szerencsétlenség roppant súlya. Mint a harctéren halottak tömege alá került sebesült harcos, kínkeservesen vonssza magát a felszínre, élni akar nemzetéért és a halottakat feltámasztani.

A legkisebb lélekrezdülésre is figyelő költő mindenütt ezt az érzést keresi; követi, miért szakadt ránk ez, mi a megfoghatatlan büntetés oka, mi a bűnhődése, milyen erőkkel kell kell a lelket felpáncélozni, hogy ezt a megpróbáltatást kibírja? Szelíd, finom, elmélyült hangja, mely *Rilke*-versek fordításán csiszolódott, itt önmagát múlja felül. Költő, festő muzsikus? Mindegy, aki magyarul érez, a magyar ügy katonája:

„Az egyenruha régi módja elmúlt,
Most önnön színeinkbe öltözünk,
És mégis, mégis hadsereg vagyunk,
És folyton fogyva mégis megnövünk!

És zúgva rontunk ezer gáton át,
Rabföldön, könyörtelen ég alatt,
E vértelen harc: döntő ütközet
S ki itt győz: mégis csak felül marad!"

Toll és ecset (Két fény között)

Nemcsak költészete zárkózott el ebbe az egy eszménybe, élete is, sorsa mind vele kapcsolatos. Soha még nem volt magyar költő, aki oly tiszta, szép élettel példázta volna tiszta, szép eszményeit. *Húsz évvel ezelőtt ő találta meg elsőnek azt a hangot, mely minden magyar ember érzelemvilágát leghívebben adta vissza.* Nem volt sokhúrú, nem volt sokszínű ez a költészet, de oly mélyről jött, ahol a magyarság soha el nem alvó, vagy csak elaltatott örök nosztalgiái élnek. Igazságszeretete, lelki tisztasága fölé emelték a kisebbségi pártharcoknak: az irodalmi harcokban is megőrizte pártatlanságát. Gyönge egészsége dacára, mely néha hónapokra teljes visszavonulásra késztette, résztvett az erdélyi magyar irodalom minden megmozdulásában. Egyik alapítója az *Erdélyi Szépmíves Céhnek* — újabban itt jelentek meg költeményei —, alapítója és szerkesztője egyik legjobban kiállított és legtartalmasabb erdélyi folyóiratnak, a *„Pásztortűz"*-nek.

Ez a lelki magasrendűség, mely „nem a hírért, nem a dicsőségért, nem hogy önmagamnak üssek vele cégért" — ír, dolgozik, írásának egyszerűsége, minden szimbólumteljesség dacára, mely az adott körülmények között elkerülhetetlen is volt — elzárkózottsága a viharok és a porond küzdelmei elől: teszik *az erdélyi irodalom nagy magányosává, egyedülállóvá Reményik Sándort.*

Legújabb könyvében, a „Magas feszültség"-ben odakiált a földi világ halandóinak: „tudják-é, hogy ők is meghalnak?" Hisz az újjászületésben és a magyar kapukra az „Elvégeztetett' helyébe az újrakezdés arany jelét akarja felvésetni

A magyar közösség ezekben a rettentő években nem forrott ki magából sem új Aranyt, sem új Petőfit, sem új Adyt. A nagy tragédiát dalban oly zengéssel, mely „a föld egyik sarkától másikig szólott volna", nem tudta még senki zendíteni a magyar földön. De legbensőbb veleérzéssel, a felelősség és szenvedések gyötrtetésével, önkínzásával, a fanatikus hit erejével Reményik Sándor fejezte ki eddig leghívebben.

Még ezekben a viharoktól terhes napokban, mikor a föld újra vajúdik, népek és nemzetek süllyednek és támadnak fel újra, nem lehet, hogy a tiszteletadás alázatos, szívből jövő köszöntésével ne fordulna a magyarság Erdély nagy költője felé, aki egész életművében mindvégig az erdélyi tiszta hangot szólaltatta meg.

Kuthy Sándor

Könyveshaz

Kőváry Margit: Víz és kenyér

Új írónő mutatkozik be ezzel a könyvvel. Szép ígéret az írónő és szép teljesítmény a könyve. Jól formált portrét ad egy fiatal leányról, annak küzdelméről, hogy valamivel többet is kapjon az élettől, mint vizet és kenyeret. Szegény sorsok, szegény emberek, filléres gondok, küllelek, nélkülözés, nyomor. És innen kell kikerülni. Oh, nem a gazdagságról, drága selyem ruhákról és csillogó ékszerekről álmodozik ez a leány. Ilyen ambíciói nincsenek. Csupán egy nyugodt állás, azzal a bizonyos létminimummal, amit már be lehet osztani. Talán még hozzá egy kevés szerelem. Olyan szép, egyszerű kispolgári szerelem, egyszerű házasság. Nem nagy igények és mégis mennyi küzdelem, mennyi keserűség, próbálkozás, kínlódás, vergődés, míg ezeket a kis igényeket realizálni lehet.

Nem tudom, Kőváry Margit menynyire ismeri a küllelket, azt a keserű, keserves életet, a rengeteg kínlódásával, amelyet regényében megír, de egy biztos, hogy könyve nyomán az olvasó tökéletesen megismeri. Ha ott élt, ha csak tanulmányozta, vagy a fantáziája vetítette eléje — mindegy. Jót írt, élethű rajzot adott. Mit is várhatunk mást egy könyvtől. Elénk vetít egy világot, melyet ha ismerünk, felfedezzük a régi ismeretséget, ha nem ismertük eddig, most döbbenten felfigyelünk rá. *Víz és kenyér* — szinte már jelmonda!

És mindezen végigvonul valami líra. Nem, nem érzelgősségbe fulladt szerelem, hanem vad, különös, szinte kemény valami ez a líra. A fiatalság lírája. Mindenki életében egyszer eldalolja dalát, hol szépen, hol csunyán, szomorúan vagy vidáman, de hármiképpen is, mégiscsak a fiatalság dala rezeg keresztül a könyvön.

Kedves, szép regény Kőváry Margit könyve.

George Sava: Egy sebész útja

Még élénken emlékszünk a *Gyógyító kés* nagy sikerére. Most a szerző, aki „privát-életében" orvos, újabb könyvvel lép a közönség elé. Feltárja a tanulni akaró orvos küzdelmeit, amíg eljut odáig, hogy kitehesse azt a bizonyos réztáblát, melyről már nem egy könyvet olvastunk. Az orvos küzdelme tulajdonképpen kettős küzdelem: a tudományért, az emberiségért és a megélhetésért. Segíteni az embereken a tudománnyal és — ha lehet — megélni is szeretne az orvos. Még jószerencse, hogy rendszerint ez a kettő együtt szokott sikerülni.

George *Sava* laikusok számára írta könyvét, szinte lefordítja a tudományt a köznyelvre. Nem tehetünk róla, ha érdekel bennünket az a mód, ahogyan az orvos hozzánk, betegekhez nyúl. Érdekel az az érzés, amelyet az esetek az orvosban felkeltenek. Néha ugyis azt érzi a beteg, hogy nem több, csak egy eset. Olyan szép, olyan megnyugtató egy orvos vallomásából megtudni, hogy nem esetek vagyunk, hanem *életek*, fontos személyek, külön-külön alkotások, melyekhez ragaszkodnak, amelyek fontosak; életek, melyeket meg kell menteni.

Az egész könyv érdekes epizódok sorozatából épült fel. Ha kiemelünk egy fejezetet, akkor az nem töredék, hanem önálló, értelmes kis írásmű. És mégis végigvonul valami a könyvön, amely az egészet összetartja, eggyé fogja. Nem írói rutin és nem orvosi szakvélemény, hanem annál több: egy ember küzdelme az emberekért. Van valami egészen nagyszerű, szinte felsőbbrendű az orvosi hivatásban, ahogy így a mélyére nézünk. Érdemes volt megírni és érdemes elolvasni.

Konkoly Kálmán értelmes fordítása emeli a könyv értékét.